

Лінгвостилістичні особливості юридичного трилера (на матеріалі роману Джона Грішема «The Client»)

Юридичний трилер – порівняно молодий жанр художньої літератури, який описує судове переслідування обвинуваченого. Для творів цього жанру притаманний динамічний та напружений сюжет [6: 224]. Його засновником вважають відомого сучасного американського письменника Джона Грішема. Американські літературні критики називають його книги не детективами чи кримінальними романами, а юридичними трилерами і акцентують жанрову і стилістичну їх відмінність від традиційного детективу [1]. На матеріалі його автора досліджувались спортивна та ігрова метафори [2], мовні та стилістичні засоби художнього вираження концепту «Правосуддя» [3], механізми творення жанру юридичного трилера [5], особливості функціонування когнітивної метафори [7], та ін. Метою запропонованого дослідження є аналіз лінгвостилістичних особливостей юридичного трилера на матеріалі роману Джона Грішема «The Client».

Як вважає О. О. Савочкіна, диференційні мовні ознаки жанру юридичного трилера є стандартизованість на фоні юридичних термінів і кліше (використання специфічних стандартних мовних засобів), емотивність (здатність справити емоційний вплив на реципієнта), аргументованість (присутність логічних рядів тезисів та аргументів), оцінюваність (оцінка думки підсудного, адвокатів, свідків), напруженість (сюжетна, синтагматична, композиційна напруженість) і динамічність (висока ступінь селективності історії по відношенню до подій у розповіді) [5]. Згідно І. О. Грабар однією з основних відмінних ознак цього жанру є емотивність, аргументативність, велике застосування мовних засобів та прийомів, котрі об'єднують у собі декілька функцій [2].

Аналіз твору «Client» свідчить про те, що найтиповішою рисою ідіостилю Джона Грішема є використання юридичних термінів. Це обумовлюється самим сюжетом. Культурологічний аспект термінології у художньому дискурсі є важливим для осмислення актуальних проблем сучасності. Вартим уваги є те, що автор надає юридичним термінам експресивного та емоційного забарвлення, що призводить до зміни конотативного значення терміна: *He needed more time, really, he just couldn't admit it because he was a prosecutor, the*

people's lawyer, the government fighting crime and corruption [8: 51]. Хоча традиційно вважається, що завданням прокурора є обвинувачення підсудного та пошук доказів для доведення його вини (*a prosecutor is a lawyer who represents the side in a court case that accuses a person of a crime and who tries to prove that the person is guilty* [9]), у наведеному прикладі, за допомогою авторського уточнення *the people's lawyer* відбувається заміна негативної конотації терміну *prosecutor* на позитивну, оскільки у такому разі обвинувачувач виступає на боці народу та справедливого судочинства.

Надання емотивності юридичним термінам у романі *Client* забезпечують стилістичні засоби та емоційно насичені слова, які вживаються поряд з цими термінами та несуть у собі певне смислове навантаження: *'I take the Fifth Amendment'. The drippy smile vanished. Ms.Thune's face reddened, and he shook his head in absolute frustration* [8: 106]. З першого погляду нейтральне речення *'I take the Fifth Amendment'* стає емоційно насиченим у контексті, тому що воно викликало бурну реакцію в учасника розмови. Юридичні терміни *prosecutor* та *evidence* у наступному прикладі набувають емотивного забарвлення завдяки метафорі *to build a case* та епітету *indisputable*: *Foltrigg was the prosecutor now, building a case with the indisputable evidence* [8: 128].

Експресивність роману створюється за допомогою різноманітних стилістичних засобів. Так, лексема *lawyer* метафорично передається словосполученням *political animal* [8: 210], яке надає їй особистісних рис характеру Фолтріга. Влучну метафору автор підбирає для характеристики професійних якостей юриста Бокса метафору *lightweight legal intellect* [8: 144]. Автор називає юристів *акулами*, апелюючи до їхніх характерних рис агресії та жорстокості: *There are a lot of sharks here, Joe. A lot of really lousy lawyers who'll screw up your case* [8: 71]. Характеризуючи негативне ставлення юристів один до одного, Д. Грішем вживає таку сленгову метафору: *<...> Lawyers are the pain in the ass. Gentlemen, the pain is here* [8: 109]. Іронічне ставлення до працівників ФБР, які у певних випадках виявляються безсилі, оскільки часто великі гроші стають посередником між законом та мафією, знаходимо у такій метафорі: *The FBI was waiting somewhere in the darkness* [8: 83].

Цікавими у трилері «Клієнт» є метафори, які базуються на асоціаціях, пов'язаних зі спортом. Так, метафора *We're playing hardball with this kid. Let's not forget the danger he's in* [8: 191] підкреслює, що суд – це жорстока гра. Тим жорстокіше стає ця гра, тому що у даному випадку вона стосується дитини. Марк називає судовий процес *грою в м'яч*: *He could simply say 'No', and the ballgame was over* [8: 291]. Слово *гра* набуває як негативного так і позитивного

метафоричного значення залежно від контексту. Так, у метафорі *He played the political game. He used cases for his own raw ambition* [8: 133] йдеться про нечесну та нелояльну політику Роя Фолтріга. Адвокат Марка здобуває повагу читачів за свій професіоналізм. Це знаходить відображення в ігровій метафорі *play cool: She played it cool, didn't say much, but she and the judge are pretty tight* [8: 302]. Судовий процес у Джона Грішема часто порівнюється з азартними іграми, наприклад, з грою в рулетку, в якій приймаються ставки: *Of course, millions were at stake* [8: 158]. Використання письменником ігрової та спортивної метафори підтверджує думку про те, що 'наша понятійна система у своїй основі метафорична, <...> ми розуміємо світ, думаємо і діємо метафоричними термінами' [4]. Тому юридична термінологія, вжита у романі у формі ігрової або спортивної метафори, стає більш зрозумілою для пересічного читача.

Оскільки одним з головних діючих осіб є адвокат, лексема *lawyer* неодноразово вживається у тексті і залежно від значення препозиційних епітетів набуває як позитивної так і негативної конотації, наприклад: *She's working for a dollar. She must be a great lawyer* [8: 135]. *There were two things ham and egg lawyers did not have at their offices: cash and security devices* [8: 175]. *Who knows – this guy could be just another hungry lawyer waiting to pounce on wounded prey* [8: 147]. *He is a big shot defense lawyer from Chicago, lot of mob work* [8: 121].

Ідіоматичність мови є ще одною характерною рисою юридичного трилера Д. Грішема. Наприклад, ідіома *break the ice* у прикладі *The ice was getting thinner* [8: 105] набуває професійно-юридичного значення, оскільки Труман вважав, що він уже близько до отримання свідчень хлопця, який не бажав співпрацювати з ним. Втрачаючи словникове значення *виговоритись*, юридичного трактування набуває ідіома *spill the guts* [8: 96]. У даному контексті вона означає *викласти інформацію ФБР*.

Отже, у результаті дослідження можна дійти висновку, що характерною рисою юридичного трилеру Джона Грішема є багатство та різноманітність мовних засобів. Використання юридичної термінології, яка в залежності від багатьох факторів має прагматичне підґрунтя, є основою текстотворення у романі «Клієнт». Автор урізноманітнює юридичну мову у творі, перетворюючи усталені вирази на фрази з юридичною конотацією та надаючи юридичним термінам емотивності та метафоричності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Агеева М. Г. Человек и система в юридическом триллере Джона

Гришема / М. Г. Агеева // Вестник Удмурского университета : Филологические науки. – 2007. – № 5. – Вып. 2. – С. 3 – 12.

2. Гарбар І. О. Метафоричне дзеркало : дослідження спортивної та ігрової метафор у тексті американського юридичного трилеру / І. О. Гарбар // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. – 2012. – Вип. 26. – С. 60 – 62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_26_20.

3. Дудченко, М.М. Засоби вираження концепту "правосуддя" у творчості Джона Грішема [Текст] / М.М. Дудченко // Філологічні трактати. – 2014. – Т. 6, № 1. – С. 74 – 80. Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/34992>.

4. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем : пер. с англ. / Дж. Лакофф, М. Джонсон / под ред. и с предисл. А. Н. Баранова. – Изд. 2-е. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 256 с.

5. Савочкина Е. А. Лингвотранслатологическое исследование литературно-художественного жанра юридического триллера (на материале романа J. Grisham «The Runaway Jury» и его перевода на русский язык) : автореф. дис. на соискание уч. степ. канд. филолог. наук / Е. А. Савочкина. – Барнаул, 2007. – 20 с.

6. Савочкина Е. А. Речевые жанры судебного разбирательства и их отражение в юридическом триллере / Е. А. Савочкина // Вестник Нижегородского ун-та им. Н. И. Лобачевского. – 2008. – № 3. – С. 298 – 300.

7. Сухина Е. В. Спортивная и игровая метафоры в тексте американского юридичного триллера и особенности их передачи на русский язык / Е. В. Сухина // Вестник МГУ. Серия «Лингвистика». – 2011, № 4. – С. 178 – 183. Режим доступу : <http://www.vestnik-mgou.ru/Articles/Doc/5371>.

8. Grisham J. The Client / J. Grisham. – L. : Arrow, 1993. – 458 p.

9. Merriam-Webster : Dictionary and Thesaurus [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com>.